

## ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ФАХІВЦЯ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

*Володченкова Н. В., к.т.н., доц., Накемній О. К., ст. викл. (каф. ЕіЕД ТОВ «Технічний університет «Метінвест Політехніка»)*

**Анотація.** Створення здорових і безпечних умов праці – основна роль роботодавця. Для контролю та координації у дотриманні таких умов на підприємстві створюється служба охорони праці, до складу якої входять фахівці, які повинні володіти певними знаннями, уміннями та навичками.

Міжнародним інститутом охорони праці (IOSH) було проведено дослідження у 111 країнах, щодо визначення компетенцій, якими повинен володіти сучасний фахівець у галузі безпеки і охорони праці.

**Ключові слова:** компетенції, безпека, охорона праці, фахівець.

**Abstract.** The creation of a healthy and safe working environment is the main role of the employer. To control and coordinate the observance of such conditions at the enterprise, a labor protection service is created, which includes specialists who must have certain knowledge, skills and abilities.

The Institute of Occupational Safety and Health (IOSH) conducted a study in 111 countries to determine the competencies that a modern occupational safety and health professional should have.

**Keywords:** competence, safety, labor protection, specialist.

**Вступ.** Конституцією України визначено, що держава веде демократичну, соціальну, цілеспрямовану правову політику, у якій людина, її життя, здоров'я і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю.

Відповідно до цього розробляються нормативні документи, Програми поліпшення стану охорони праці та стандарти безпеки. Координатором дотримання вимог законодавства роботодавцем на підприємстві є фахівці з охорони праці, які в сучасних умовах розвитку економіки повинні мати системні навички, володіти технічними та правовими знаннями та вміти застосовувати ці знання в умовах виробництва.

**Аналіз стану питання.** Статистичні дані Держпраці та Фонду соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві свідчать про те, що значна кількість випадків виробничого травматизму трапилася саме з організаційних причин, тобто через недосконалість процесів організації безпекових заходів [1].

Комплексний аналіз причин травматизму свідчить, що в загальній структурі нещасних випадків на виробництві з важкими наслідками 48,7% випадків викликані керованими причинами організаційного характеру: недотримання вимог інструкцій, порушення технологічних вимог безпеки, незадовільною організацією виробництва робіт, а також недоліками в навчанні працівників методам безпечного виконання робіт.

У більшості нещасних випадків організаційного характеру причиною ставав «людський фактор», в тому числі низький рівень культури безпеки та

праці, намагання власників підприємств здобути надприбутки, нехтуючи при цьому охороною праці та створюючи умови, що загрожують життю та здоров'ю працівників.

**Мета роботи:** визначити та охарактеризувати професійні компетенції фахівця з охорони праці, враховуючи потреби сучасного промислового підприємства. Визначити, які саме навички, знання чи вміння допоможуть організувати та контролювати нешкідливі та безпечні умови праці.

**Методики, матеріали і результати досліджень.** Сучасний стан економіки формує потреби з врахуванням багатовекторності професійного розвитку фахівців, в тому числі і у галузі охорони праці.

Координаційні роботи, які проводяться службою охорони праці здебільшого відносяться до системи управління персоналом. Кожна діяльність працівника направлена на результативність. Результативність – це компетенції, помножені на мотивацію [1, 2]. Для оптимізації результативності діяльності персоналу необхідно:

- 1) забезпечити мотивацію персоналу;
- 2) розробити та впровадити системи оцінки результатів діяльності працівників з метою ефективної мотивації;
- 3) постійно поліпшувати умови праці персоналу;
- 4) залучати працівників в управлінський процес (партисипативне управління) [3].

Міжнародним інститутом охорони праці (IOSH) було проведено дослідження у 111 країнах, щодо визначення структури та складу необхідних компетенцій фахівців з охорони праці.

У дослідженнях брали участь фокус-групи і було проведено поглиблене опитування роботодавців та 10000 учасників. Результати дослідження були проаналізовані відносно з даними професійних стандартів, огляду структури корпоративних компетенцій, документів, політик і ресурсів законодавчих і нормативних документів цих країн [4].

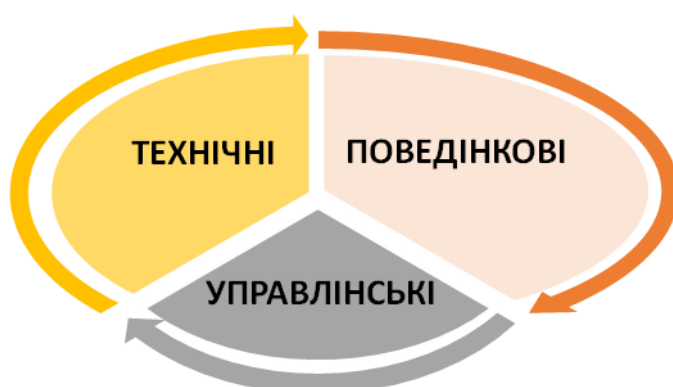


Рисунок 1. Декомпозиція моделі компетенцій з охорони праці IOSH

Результати дослідження надали змогу зробити висновки, що всі моделі компетенцій повинні еволюціонувати, щоб повноцінно охопити більш широкий масштаб впливу питань безпеки та охорони праці на підприємстві і зростаючі потреби до професіоналів у охороні праці. Для цього технічні навички фахівців повинні гармонійно доповнюватися розвиненими діловими навичками та

навичками міжособистісного спілкування (рис. 1).

В сучасних реаліях промисловості, фахівці з охорони праці відносяться не до менеджерської ланки спеціалістів, а до інженерної (технічної). Інженерна освіта (з охорони праці) в Україні теж передбачає здобування технічних компетенцій, такі як процеси і технології та тенденції їх розвитку, здатність оперувати термінами та визначеннями, організувати нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства.

Крім знань, умінь і навичок щодо законодавчої, нормативної бази, правил безпеки і охорони праці, IOSH пропонує до цих компетенцій додати такі як: управління ризиками, стійкий розвиток, етичні практики, соціальний вплив, культура безпеки та реагування на інциденти та інші. Технічні компетенції надають змогу розвинути консультативну складову фахівця з охорони праці.

Ефективна робота будь-якого фахівця не можлива без управлінських навичок. IOSH відокремлює наступні: стратегія, планування, лідерство та управління. Професіонал з охорони праці повинен упереджувати та/або ідентифікувати критичні ситуації (події) і передбачати можливий їх розвиток, поряд з супутніми ризиками. Пропонувати нові інноваційні та стійкі варіанти і вносити рекомендації для сталого розвитку підприємства.

Група поведінкових компетенцій включає: особисту ефективність, комунікацію, роботу з людьми та взаємодію з зацікавленими сторонами. Ці компетенції передбачають здатність фахівців з охорони праці поводитися на робочому місці. Вони охоплюють взаємодію з зацікавленими сторонами, позитивну особисту діяльність і професіоналізм, комунікацію та ефективну роботу з іншими, упередження конфліктів та їх розвитку. Ці компетенції підтримують побудову успішних робочих взаємин.

**Висновки.** Втілення результатів міжнародних досліджень щодо компетенцій в охороні праці у стандарти безпеки підприємств України поліпшить продуктивність праці шляхом направлення професійного зростання фахівців у процеси сталого розвитку. Технічні й базові компетенції концентрують увагу на те, що працівник повинен вміти, в той час, як поведінкові компетенції дають чітке керівництво про те, як працівник повинен виконувати свою роль.

## Література

1. Лещенко Л. О. Мотивація праці як фактор підвищення прибутковості виробництва. Ефективна економіка. – 2016. – №4. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
2. Нюттен Ж. Мотивация, действие и перспектива будущего / пер. с англ. М.: Смысл, 2004. 607 с.
3. Randall Ferris Daniel Murphy. Motivation safety. 2015. P. 180 eBook ISBN: 9780128027899.
4. Офіційний сайт міжнародного інституту з охорони праці. Режим доступа: <https://iosh.com/>.